

О. С. Черемська  
В. Г. Сухенко

# УКРАЇНСЬКА МОВА

(ЗА ПРОФЕСІЙНИМ СПРЯМУВАННЯМ)

Підручник

УДК 811.161.2(075.034)

Ч-46

Рецензенти: декан українського мовно-літературного факультету імені Г. Ф. Квітки-Основ'яненка Харківського національного педагогічного університету імені Г. С. Сковороди, д-р філол. наук, професор *К. Ю. Голобородько*; д-р філол. наук, професор кафедри української мови Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна *В. С. Калашник*; канд. пед. наук, доцент кафедри методики навчання мов і літератури КВНЗ "Харківська академія неперервної освіти" *Л. О. Лузан*.

**Рекомендовано до видання рішенням ученої ради Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця.**

Протокол № 8 від 22.05.2017 р.

**Черемська О. С.**

Ч-46 Українська мова (за професійним спрямуванням) : підручник / О. С. Черемська, В. Г. Сухенко. – Харків : ХНЕУ ім. С. Кузнеця, 2018. – 436 с.

ISBN 978-966-676-717-5.

Підручник містить загальнотеоретичні відомості про мову професійного спрямування з огляду на нормативність як основу літературної мови та теорію стилів і культуру мовлення. Матеріал структуровано за розділами, у кожному з яких розміщено теоретичні відомості та практичні завдання з різних аспектів професійного спілкування, мовного й ділового етикету, особливостей розвитку мовної системи, значення української мови в житті суспільства. До всіх тем додано практичні завдання, запитання для самодіагностики, а також тести для самоконтролю, що сприяють формуванню навичок у практичному володінні українською мовою в різних сферах комунікативної професійної діяльності.

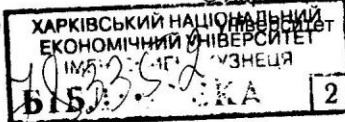
Рекомендовано для студентів і викладачів вищих навчальних закладів, аспірантів, службовців – усіх, хто прагне вдосконалити свою мовну майстерність у професійному спілкуванні.

УДК 811.161.2(075.034)

© Черемська О. С., Сухенко В. Г., 2018.

© Харківський національний економічний

ISBN 978-966-676-717-5



університету імені Семена Кузнеця, 2018.

## Зміст

Вступ .....	3
Розділ 1. Нормативність як основа літературної мови .....	5
Тема 1. Комунікативна компетентність у професійній діяльності мовної особистості. Історія походження та розвитку української літературної мови. Українська мова серед інших мов світу .....	5
1.1. Предмет, мета, завдання навчальної дисципліни .....	6
1.2. Загальнонаціональна та літературна мова .....	7
1.3. Функції мови в суспільстві .....	13
1.4. Мовна ситуація в Україні .....	15
1.5. Екскурс в історію української мови. Історія походження української мови. Жива українська мова та книжна мова у творах різних жанрів .....	19
1.6. Українська мова серед інших мов світу .....	27
Практичні завдання .....	30
Запитання й завдання для самодіагностики .....	33
Тести для самоконтролю .....	33
Домашнє завдання .....	35
Рекомендована література .....	35
Тема 2. Нормативність як важлива ознака літературної мови. Типи мовних норм. Орфоепічні та акцентуаційні норми української літературної мови .....	37
2.1. Поняття мовної норми. Мовна норма як мовний варіант, закріплений практикою вживання. Варіантність у мові .....	38
2.2. Стан правописного, термінологічного та лексикографічного нормування української мови на сучасному етапі .....	40
2.3. Риси мовної норми .....	46
2.4. Огляд типів мовної норми .....	47
2.5. Поняття орфоепії. Нормативність вимови голосних та приголосних звуків .....	51
2.6. Вимова приголосних у звукосполученнях .....	57
2.7. Засоби милозвучності української мови .....	60

2.8. Поняття про словесний наголос. Акцентуаційні норми української мови. Окремі закономірності наголошування.....	62
Практичні завдання.....	68
Запитання й завдання для самодіагностики .....	70
Тести для самоконтролю.....	71
Домашнє завдання .....	73
Рекомендована література.....	74
Тема 3. Лексичний склад української літературної мови.	
Лексична норма як компонент формування мовної компетенції.....	75
3.1. Лексичний склад української мови .....	75
3.2. Стилістична диференціація лексики української мови .....	82
3.3. Лексичне та фразеологічне багатство української мови .....	85
3.4. Лексична нормативність мови, з огляду на сфери використання.....	90
Практичні завдання.....	96
Запитання й завдання для самодіагностики .....	101
Тести для самоконтролю.....	101
Домашнє завдання .....	103
Рекомендована література.....	103
Тема 4. Морфологічні та орфографічні норми	
як чинник належного рівня культури мови.....	105
4.1. Морфологічна нормативність мови .....	105
4.2. Особливості творення та вживання словозмінних форм різних частин мови.....	107
4.3. Орфографічні норми сучасної української літературної мови .....	124
Практичні завдання.....	139
Запитання й завдання для самодіагностики .....	144
Тести для самоконтролю.....	145
Домашнє завдання .....	147
Рекомендована література.....	147

Тема 5. Синтаксичні та пунктуаційні норми	
як компонент формування мовної компетенції.....	149
5.1. Синтаксична нормативність мовлення.....	149
5.2. Складні випадки побудови словосполучень і речень ...	151
5.3. Найважливіші пунктуаційні норми	
української літературної мови.....	163
Практичні завдання.....	167
Запитання й завдання для самодіагностики .....	171
Тести для самоконтролю .....	172
Домашнє завдання .....	174
Рекомендована література.....	176
Глосарій до розділу 1 .....	177
Використана та рекомендована література до розділу 1 .....	185
Додатки до розділу 1 .....	191
Розділ 2. Культура усної та писемної мови.....	221
Тема 6. Художня література як основа формування	
культури мови особистості .....	221
6.1. Роль української літератури у формуванні	
української літературної мови.....	221
6.2. Вплив художньої літератури на формування	
особистості, її світоглядних орієнтирів.....	234
6.3. Вплив художньої літератури на формування мовної	
компетенції.....	238
Практичні завдання.....	243
Запитання й завдання для самодіагностики .....	247
Тести для самоконтролю.....	248
Домашнє завдання .....	250
Рекомендована література.....	251
Тема 7. Поняття функціонального стилю мови.	
Основні функціональні стилі сучасної української	
літературної мови. Текст як основна одиниця	
та засіб різностильової комунікації.....	253
7.1. З історії становлення стилів.....	253
7.2. Мовний стиль як сукупність мовних засобів, дібраних,	
відповідно до мети, змісту та сфери спілкування.....	256

7.3. Типологія стилів.....	258
7.4. Текст як основна одиниця комунікації.....	266
Практичні завдання.....	271
Запитання й завдання для самодіагностики.....	277
Тести для самоконтролю.....	278
Домашнє завдання.....	281
Рекомендована література.....	281
Тема 8. Науковий стиль української літературної мови як основа формування культури мови фахівця.	
Форми репрезентації студентських наукових досліджень.	
Запис бібліографії.....	283
8.1. Загальна характеристика наукового стилю.....	283
8.2. Сучасний стан вивчення наукової термінології.....	288
8.3. Особливості творення наукових текстів.....	295
8.4. Поняття про писемну форму наукової мови.....	302
8.5. Письмові роботи наукового стилю.....	304
8.6. Компресія як форма опрацювання наукового тексту.....	314
Практичні завдання.....	319
Запитання й завдання для самодіагностики.....	322
Тести для самоконтролю.....	322
Домашнє завдання.....	325
Рекомендована література.....	325
Тема 9. Офіційно-діловий стиль як форма реалізації мовної компетенції. Мовностильові ознаки ОДС.	
Вимоги до оформлення ділових паперів.....	
9.1. Загальна характеристика офіційно-ділового стилю.....	327
9.2. Основні вимоги до творення письмових текстів офіційно-ділового стилю.....	330
9.3. Сучасний діловий документ та його призначення.....	339
Практичні завдання.....	345
Запитання й завдання для самодіагностики.....	349
Тести для самоконтролю.....	349
Домашнє завдання.....	351
Рекомендована література.....	352

Тема 10. Основи красномовства. Культура міжперсонального спілкування. Виробнича нарада. Ділова бесіда.	
Публічний виступ .....	353
10.1. Майстерність публічної мови як показник мовної компетенції фахівця.....	353
10.2. Види сучасного публічного мовлення.....	359
10.3. Підготовка до виступу.....	361
10.4. Особистість лектора.....	365
10.5. Лінгвістичний аспект міжперсонального спілкування.....	366
10.6. Типи спілкування. Мовний етикет усної форми ділового спілкування.....	369
10.7. Ділові засідання. Наради.....	376
Практичні завдання.....	378
Запитання й завдання для самодіагностики .....	380
Тести для самоконтролю.....	381
Домашнє завдання .....	383
Рекомендована література.....	384
Глосарій до розділу 2 .....	385
Використана та рекомендована література до розділу 2.....	393
Додатки до розділу 2.....	399